

Pedagogisch plan

de eerste stap
peuteropvang

Peuterplus Schoolstraat
2018 - 2019

Adresgegevens

Peuterplus Schoolstraat
Schoolstraat 8
5438 AC Gassel
T: 06-14463400

Wijk Grave 'de eerste stap'
Manager: Jeanette de Vries
Assistent manager: Karin Lamers
Kantoor: Mgr. Borretweg 1
T: 0486 420315
E: wijkgrave@deerstestap.nl

'De eerste stap'
Centraal Kantoor
Laantje 11
6602 AA Wijchen
T: 024 64 88 388
E: info@deerstestap.nl
W: www.deerstestap.nl

Inhoud pedagogisch plan

- Voorwoord
- Pedagogisch plan
- Missie
- Kernwaarden
- Basisdoelen voor kinderopvang
- Ontwikkelingsgerichte kinderopvang
- Een beschrijving van Peuterplus Schoolstraat
- Plattegrond locatie
- Identiteit en operationele gang van zaken
- Werkwijze Peuterplus en maximale omvang
- Beschrijving van de verschillende momenten van de dag
- Eten en drinken
- Dagritme op de Peuterplus
- Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE)
- Ontwikkelingsgerichte en themagerichte activiteiten
- Beroepskrachten
- Ondersteuning door andere volwassenen
- Ondersteuning bij de ontwikkeling van (zorg)kinderen
- Deskundige medewerkers

Voorwoord

Kinderopvang biedt unieke mogelijkheden voor kinderen om zich te ontwikkelen. Het is een aanvulling op de opvoeding door ouders/verzorgers. In dit pedagogisch plan beschrijven we onze manier van omgaan met kinderen, in elke opvangvorm. Het bevat twee delen:

- pedagogisch beleid dat geldt voor alle locaties van 'de eerste stap'
- de pedagogische praktijk van de betreffende locatie

Het is ons kompas waarop we varen in ons dagelijks werk met kinderen. Dit plan is tot stand gekomen in samenwerking met de Centrale Oudercommissie en met de Oudercommissie van de locatie.

We laten je graag kennismaken met onze manier van werken.

Annelies Janssen
Directeur/bestuurder

Jeanette de Vries
Manager Peuterplus Schoolstraat

Pedagogisch plan

Goede kinderopvang stelt de ontwikkeling van het kind centraal. Dat doen we binnen 'de eerste stap' van dag tot dag met veel plezier door middel van onze ontwikkelingsgerichte aanpak. In dit algemene gedeelte van het pedagogisch plan is te lezen welke waarden 'de eerste stap' kenmerkt en hoe bij ons de wettelijke basisdoelen voor kinderopvang concreet zijn uitgewerkt. Dit gedeelte van het pedagogisch plan geldt voor al onze locaties binnen 'de eerste stap'.

Missie

'de eerste stap' wil bijdragen aan de opvoeding en ontwikkeling van kinderen op een eigentijdse manier zodat ze optimaal toegerust de toekomst tegemoet kunnen treden. We geven kinderen de ruimte en stimuleren hen om zich te ontwikkelen tot zelfstandige, bewuste, creatieve en verantwoordelijke burgers.

Pedagogische Kernwaarden

Onze pedagogische kernwaarden zijn een concrete vertaling van datgene waar we als organisatie voor staan. Zowel in ons pedagogisch plan als in ons dagelijks handelen herken je deze kernwaarden. Ze zijn tijdloos en blijvend.

Plezier

Spelen staat binnen 'de eerste stap' centraal. Spel vraagt creativiteit en zorgt voor plezier: het plezier van het onderzoeken en ontdekken van nieuwe dingen, het je eigen maken van nieuwe vaardigheden, het plezier wanneer iets voor de eerste keer lukt. Spelen met leeftijdgenootjes in de groep en samen plezier beleven legt een essentiële basis voor later.

Plezier, dat is de kracht van 'de eerste stap'.

Samen

In een groep leer je samen spelen, delen en dat er grenzen zijn. Samen spelen vraagt om samenwerken, communiceren en rekening houden met elkaar. De verschillende achtergronden van kinderen in de groep maakt kinderopvang tot een rijke en waardevolle omgeving waar veel te ontdekken valt. Kinderen leren van en met elkaar. Iedereen is welkom, iedereen doet mee. We bereiden kinderen voor op deelname aan de democratische samenleving, we stimuleren zelfstandigheid en verantwoordelijkheidsgevoel.

Samen, dat is de kracht van 'de eerste stap'.

Uniek

Ieder kind is uniek. We hebben oog voor verschillen en zien daarin de kansen en uitdagingen. Wij zien en waarderen verschillen tussen kinderen: jongens en

meisjes, lichamelijke verschillen, verschil in ontwikkeling, verschil in interesse. We helpen kinderen te ontdekken wie ze zijn en waar hun talenten liggen. We laten kinderen ervaren dat ze er mogen zijn omdat we weten dat wanneer kinderen zichzelf accepteren, hun talenten tot ontplooiing kunnen komen. Elk in hun eigen tempo en op hun eigen manier. Wij stimuleren kinderen om zich verantwoordelijk te voelen voor zichzelf. Ieder mag op eigen wijze de toekomst tegemoet.
Uniek, dat is de kracht van 'de eerste stap'.

Veilig

'De eerste stap' is een veilige plek voor kinderen, zowel fysiek als emotioneel. Wij bieden de warmte en geborgenheid die nodig is om zelfvertrouwen te krijgen, want pas wanneer kinderen zich veilig voelen komen ze tot spel en ontwikkeling. Kinderen hoeven bij ons niet bang te zijn om fouten te maken. Wij bieden een veilige omgeving om ook dingen te leren die je niet meteen kunt. Bij ontwikkelen hoort soms ook vallen en opnieuw proberen. Een kind durft alleen te vallen als het weet dat het opgevangen wordt. Wij vangen kinderen op!
Veilig, dat is de kracht van 'de eerste stap'.

Groei

Alles wat aandacht krijgt groeit. Kinderen die zich veilig en prettig voelen, groeien in alle opzichten. Een kind dat zich sterk voelt kan op ontdekkingstocht gaan en nieuwe ervaringen opdoen. Wij geven kinderen de ruimte om hun talenten te ontdekken en uit te diepen. We stimuleren kinderen om te bewegen, buiten te zijn, actief te zijn. Wij stimuleren het zelf ontdekken en zoeken naar creatieve oplossingen. We bieden uitdagende activiteiten, die voor het kind betekenisvol, leuk en leerzaam zijn. Wij hebben aandacht voor de groei van ieder kind.
Groei, dat is de kracht van 'de eerste stap'.

Samen zorgen we voor een **veilige** omgeving waarin kinderen met **plezier** (op) **groeien** en zich ontwikkelen, ieder op zijn of haar **unieke** manier.

Basisdoelen voor kinderopvang

In de Wet Kinderopvang zijn vier basisdoelen opgenomen waaraan de opvoeding van kinderen in de kinderopvang moet voldoen.

Deze doelen zijn:

1. het bieden van emotionele veiligheid
2. de ontwikkeling van persoonlijke vaardigheden
3. de ontwikkeling van sociale vaardigheden
4. het overdragen van waarden en normen, 'cultuur'

1. Emotionele veiligheid

Kinderen voelen zich veilig in een vertrouwde omgeving met structuur en voorspelbaarheid van wat er komen gaat. Zeker in een groep kinderen met pedagogisch medewerkers die ze kennen. Een veilige basis, een *thuis* waar kinderen zich ontspannen, plezier hebben en zichzelf zijn, is een voorwaarde voor de ontwikkeling van de andere drie doelen.

Hoe werken we aan die emotionele veiligheid?

De beroepskrachten communiceren met de kinderen

Dit betekent dat de pedagogisch medewerker:

- ieder kind individueel begroet en gedag zegt
- Bijv.: Wanneer een kind binnenkomt, zegt de pedagogisch medewerker 'Goedemorgen...' aansluitend met de naam van het kind.
- gevoelig is voor de signalen die een kind afgeeft en hierop reageert (sensitieve responsiviteit)

Bijv.: Wanneer een kind graag mee wil spelen, maar nog niet durft aan te sluiten, helpt de pedagogisch medewerker het kind door samen bij de spelende kinderen te gaan zitten en mee te doen aan het spel.

- een vanzelfsprekend en gepast lichamelijk contact heeft met de kinderen, afgestemd op de leeftijd
- Bijv.: Wanneer een kind verdrietig is neemt de pedagogisch medewerker het kind op schoot en troost het kind totdat het weer beter gaat.
- bij jonge kinderen zoveel mogelijk aansluit op bioritme en afspraken met thuis

De beroepskrachten hebben een vertrouwde relatie met de kinderen

Dit betekent dat de pedagogisch medewerker:

- laat merken dat ze de kinderen accepteert zoals ze zijn
Door spaarzaam te zijn met correcties en de kinderen positief tegemoet treedt.
- op een warme, ondersteunende manier individuele aandacht geeft, op een ongedwongen manier
Door een compliment te maken als een kind vanuit zichzelf speelgoed wil afstaan om samen te spelen
- zoveel mogelijk vast gekoppeld is aan een groep
- op eigen initiatief extra begeleiding en steun biedt aan kwetsbare kinderen

Bijv.: Als een kind huilt omdat er speelgoed is afgepakt, ondersteunt de pedagogisch medewerker door samen met het kind het speelgoed vriendelijk terug te vragen.

Er heerst een ontspannen, open sfeer in de groep

Dit betekent dat de pedagogisch medewerker:

- een dagschema volgt met herkenbare routines en activiteiten
- zich inspant voor een goede sfeer in de groep waarbij er ruimte is voor het tonen van emoties.

Bijv.: Door voorbeeldgedrag te laten zien, door enthousiast te vertellen wat de activiteit die ochtend zal zijn. Kinderen die verdriet hebben ruimte geven, maar het verdriet ook 'Af te sluiten'.

- zich inspant voor het welbevinden van ieder kind, te herkennen aan het ontspannen bezig zijn van de kinderen

Bijv.: Kinderen mogen zelf een activiteit uitzoeken. Een paar kinderen willen kleien, er zijn kinderen die willen spelen in de bouwhoek en er zijn kinderen die een puzzel willen maken. De pedagogisch medewerker sluit aan bij de groepjes, praat met de kinderen, luistert en speelt mee.

- evenwicht bewaart tussen structuur en flexibiliteit

Kinderen hebben vaste beroepskrachten en bekende leeftijdsgenootjes om zich heen

Dit betekent dat:

- pedagogisch medewerkers vertrouwde gezichten zijn voor de kinderen
- we zoveel mogelijk werken met vaste invalkrachten
- we continuïteit in groepsritme en groepssamenstelling nastreven

Er is informatieoverdracht en –uitwisseling tussen ouders en beroepskrachten

Dit betekent dat de pedagogisch medewerker:

- op eigen initiatief contact zoekt met de ouders bij het brengen/halen
- voor een mogelijkheid zorgt dat ouders, zonder dat anderen mee kunnen luisteren, informatie kunnen overdragen.
- actief informatie overdraagt aan ouders en ouders ook om tips en advies vraagt.

2. Ontwikkeling van persoonlijke vaardigheden

Vaardigheden zoals veerkracht, zelfstandigheid, flexibiliteit, creativiteit en zelfvertrouwen zijn persoonskenmerken die een kind in staat stellen om allerlei typen situaties adequaat aan te pakken en zich goed aan te passen aan veranderende omstandigheden. De interactie in de groep met andere kinderen en de pedagogisch medewerkers biedt het kind oefening en ervaring om deze vaardigheden te ontwikkelen.

Hoe werken we aan de ontwikkeling van de persoonlijke vaardigheden?

De beroepskrachten ondersteunen en stimuleren de ontwikkeling van (individuele) kinderen

Dit betekent dat de pedagogisch medewerker:

- het aanbod van activiteiten afstemt op de ontwikkelingsbehoefte van de kinderen
- passende steun geeft bij het ontdekken en verrijken van spelmogelijkheden

Bijv.: Door twee kinderen samen een spel te laten doen waarbij de pedagogisch medewerker kort uitlegt wat de spelregels zijn en helpt wanneer ze er niet uitkomen.

- de zelfstandigheid van kinderen bevordert

Bijv.: Een kind na een paar keer mee te zijn gegaan, zelfstandig naar het toilet laten gaan.

- kennis heeft van de ontwikkelingsfasen van kinderen

Er is wederzijdse interactie tussen beroepskrachten en individuele kinderen

Dit betekent dat de pedagogisch medewerker:

- kinderen passende uitleg, aanwijzingen en sturing geeft waarbij kinderen mee kunnen denken en kunnen kiezen
- met aandacht luistert naar een individueel kind zonder de groep uit het oog te verliezen.
- de situatie voor een kind inzichtelijk maakt

Bijv.: Door duidelijkheid te scheppen bij een kind die zijn/haar moeder mist. "Eerst gaan we fruit eten, daarna gaan we lekker buiten spelen en dan komen alle papa's en mama's jullie weer ophalen".

- kinderen ruimte biedt voor zelfsturing en zelfredzaamheid
- Door kinderen eerst zelf te laten proberen de jas aan te doen en pas hulp bieden als het niet lukt.
- de initiatieven van het kind volgt, ontvangt en daarop kindgericht reageert

Bijv.: Door samen te spelen met blokken. Het kind legt de grote blokken in een rij en zegt dat het een trein is. De pedagogisch medewerker luistert en volgt het spel en past zich aan zodat er gezamenlijk spel ontstaat.

Kinderen hebben de mogelijkheid om (leer)ervaringen op te doen dankzij de groep, spelmateriaal, activiteiten aanbod en inrichting

Dit betekent dat de pedagogisch medewerker:

- een dagprogramma biedt dat uit vrij spel en gestructureerde activiteiten bestaat en dat de verschillende ontwikkelingsgebieden stimuleert
- gelegenheid biedt tot spel met maatjes en gelijkgestemden in kleine groepjes

Bijv.: Door kinderen n.a.v. hun ontwikkeling een activiteit aan te bieden in een groepje met kinderen die ongeveer dezelfde ontwikkeling hebben, bijvoorbeeld op het gebied van spraak.

- zorgt dat het aanbod van activiteiten passend en betekenisvol is voor de kinderen
- Er wordt gewerkt met thema's. Bijvoorbeeld het thema bos in de herfst: Er staat een boek over de herfst centraal. We gaan buiten op zoek naar herfstbladeren, de kinderen verven de bladeren of verven een boom, er wordt een uitstapje naar het bos gepland.
- iedere dag activiteiten onderneemt voor taalverrijking

Bijv.: Iedere dag leest de pedagogisch medewerker in de kring interactief een verhaal voor, laat plaatjes zien en stelt vragen aan de kinderen.

3. Ontwikkeling van sociale vaardigheden

Kinderen hebben in principe een aangeboren 'sociale gerichtheid': ze zijn van nature geneigd hun aandacht en gedrag te richten op mensen in hun omgeving. Het begrip 'sociale vaardigheden' omvat een scala aan sociale kennis en vaardigheden, bijvoorbeeld het zich in een ander verplaatsen, communiceren, samenwerken, anderen helpen, conflicten voorkomen en oplossen, het ontwikkelen van sociale verantwoordelijkheid. De interactie met leeftijdgenoten, het deel zijn van een groep en het deelnemen aan groepsgebeurtenissen biedt kinderen een leeromgeving voor het opdoen van sociale

vaardigheden. De mate waarin sociale vaardigheden bij kinderen verwacht mogen worden is afhankelijk van de ontwikkelingsfase van een kind maar ook van aanleg die bij ieder kind verschillend is. Het geeft kinderen kansen zich te ontwikkelen tot personen die kunnen functioneren in de samenleving.

Hoe werken we aan de ontwikkeling van sociale vaardigheden?

De beroepskrachten ondersteunen de kinderen in hun onderlinge interactie

Dit betekent dat de pedagogisch medewerker:

- kinderen stimuleert in het aangaan en onderhouden van contact en samenspel
- gerichte activiteiten opzet voor samenspel tussen de kinderen.
- spannende, verdrietige of blijde momenten benut voor het delen van emoties onderling

Bijv.: Wanneer een kind een broertje/zusje heeft gekregen, wordt dit besproken in de kring of aan tafel. Als de ouder met de kinderwagen dop de groep komt, bewonderen de kinderen de baby.

- kinderen stimuleert onderlinge conflicten zelf op te lossen op een verantwoorde wijze passend bij de leeftijd

De kinderen zijn deel van de groep

Dit betekent dat de pedagogisch medewerker:

- de kinderen leert om elkaar te accepteren met ieders eigenheid, iedereen is uniek
- de kinderen veel initiatief laat tot samenspel en met elkaar plezier laat beleven

Bijv.: De kinderen verkleden zich, ze spelen dat één kind jarig is. de medewerker zet verjaardagsmuziek voor ze op.

- gesprekjes tussen de kinderen aanmoedigt en tussen de kinderen en zichzelf
- zich inzet voor een positieve sfeer, onder andere door zorg voor de inrichting en aankleding van de ruimte.

Bijv.: Op iedere groep staat een bank waar heerlijk boeken op voorgelezen kunnen worden. Als het thema 'winkel' is, dan wordt de huishoek omgetoverd tot een winkel. De werkjes van de kinderen worden opgehangen, zodat ze goed bekeken kunnen worden voordat ze mee naar huis gaan.

4. Overdragen van waarden en normen

Kinderen krijgen binnen de kinderopvang de kans om zich de waarden en normen, de 'cultuur' eigen te maken van de samenleving waarvan zij deel uitmaken. Kinderopvang biedt een bredere samenleving dan het gezin en is daarom van waarde bij de overdracht van normen en waarden. Pedagogisch medewerkers hebben een voorbeeldfunctie om te laten zien dat er met meer plezier gespeeld kan worden als je met elkaar een aantal afspraken maakt. Die afspraken hebben alles te maken met normen en waarden. In een groep met kinderen met verschillende achtergronden doen zich als vanzelf leermomenten voor.

Afspraken, regels en omgangsvormen zijn herkenbaar aanwezig en worden toegepast

Dit betekent dat de pedagogisch medewerker:

- uitleg geeft over de afgesproken huisregels en omgangsvormen en deze voorleeft
- woorden geeft aan de dingen die de kinderen zelf ontdekken
- respect en waardering toont voor ieder kind en uitsluiting of discriminatie actief tegengaat
- in gesprek gaat met ouders over de omgangsvormen en huisregels en tips/adviezen van ouders meeneemt

Oefenen van gedeelde verantwoordelijkheid en respectvol samenzijn

Dit betekent dat de pedagogisch medewerker:

- actief is in het benoemen en waarderen van verschillen
- vragen van kinderen altijd beantwoordt
- kinderen stimuleert tot sociale omgang met elkaar, tot elkaar helpen en steunen, tot samen plezier maken
- kinderen stimuleert in verantwoordelijk gedrag, samen opruimen, zorg voor de materialen.

Bijv.: Voordat we in de kring of aan tafel gaan, geeft de pedagogisch medewerker aan dat we gaan opruimen. Er wordt een opruimlied aangezet of er wordt een opruimlied gezongen en iedereen wordt gestimuleerd elkaar te helpen.

Beroepskrachten vervullen een voorbeeldfunctie in spreken en handelen

Dit betekent dat de pedagogisch medewerker:

- op een respectvolle manier omgaat met kinderen, ouders en collega's
- op een vriendelijke en hartelijke manier contact heeft met kinderen en ouders
- het contact afstemt op de behoefte van het kind
- in het bijzijn van kinderen en ouders het goede voorbeeld geeft door een gezonde leefstijl

Ontwikkelingsgerichte kinderopvang

'De eerste stap' kiest voor ontwikkelingsgerichte kinderopvang waarbij de bovenstaande kernwaarden centraal staan: **Samen** zorgen we voor een **veilige** omgeving waarin kinderen met **plezier** (op) **groeien** en zich ontwikkelen, ieder op zijn of haar **unieke** manier.

Elk kind is in principe geïnteresseerd in zijn omgeving; in mensen, dieren, planten en dingen. Ook is elk kind meestal gericht op interactie met de wereld om zich heen en is onbewust en onwillekeurig nieuwsgierig en geboeid door zelf ontdekken en experimenteren. Welbevinden en zelfvertrouwen zijn daarbij de basisvoorwaarden. Het voeden en koesteren van welbevinden en zelfvertrouwen is heel belangrijk binnen de eerste stap. Alleen dan is er groei!

'De eerste stap' gebruikt Startblokken als programma om de ontwikkeling van kinderen te stimuleren met daarnaast de Gordonmethode voor een goede communicatie met kinderen.

Onze pedagogisch medewerkers lopen vooruit op de ontwikkeling van de kinderen en begeleiden de stap naar verdere ontwikkeling. Ze zijn als het ware de kinderen een stap vóór. "We moeten het hier en nu zo inspirerend, uitdagend en stimulerend mogelijk voor hen maken en de kinderen helpen dát te (leren) doen wat ze graag willen."

Gebruikte Bronnen:

- Wetgeving: vier pedagogische basisdoelen.
- Wetenschap: NCKO-onderzoek naar de pedagogische kwaliteit in de kinderopvang op basis van structuur- en proceskenmerken.

- Praktijk: pedagogisch kader kindercentra 0-4 / kindercentra 4-13 jaar / samen verschillende diversiteit.
Utrecht, december
- Veldinstrument observatie pedagogische praktijk

Een beschrijving van Peuterplus Schoolstraat

Peuterplusgroep Schoolstraat maakt gebruik van een lokaal in basisschool de Bongerd. Daardoor zijn de contacten met de basisschool intensief en kunnen we gezamenlijk beter aansluiten op de ontwikkeling van kinderen en de doorgaande ontwikkelingslijn tot stand brengen. Uitgangspunt is dat samengewerkt wordt aan een doorgaande lijn tussen de verschillende organisaties, waarbij optimale kansen gecreëerd worden.

Binnen

De peuterplusgroep bevindt zich vanuit de gang direct het eerste lokaal rechts. Deze ruimte wordt, als de peuterplusgroep er niet is, ook gebruikt door de TSO (tussenschoolse opvang). De toiletten bevinden zich verderop in de gang. De kapstokken bevinden zich tevens in de gang.

Inrichting van de groepsruimte

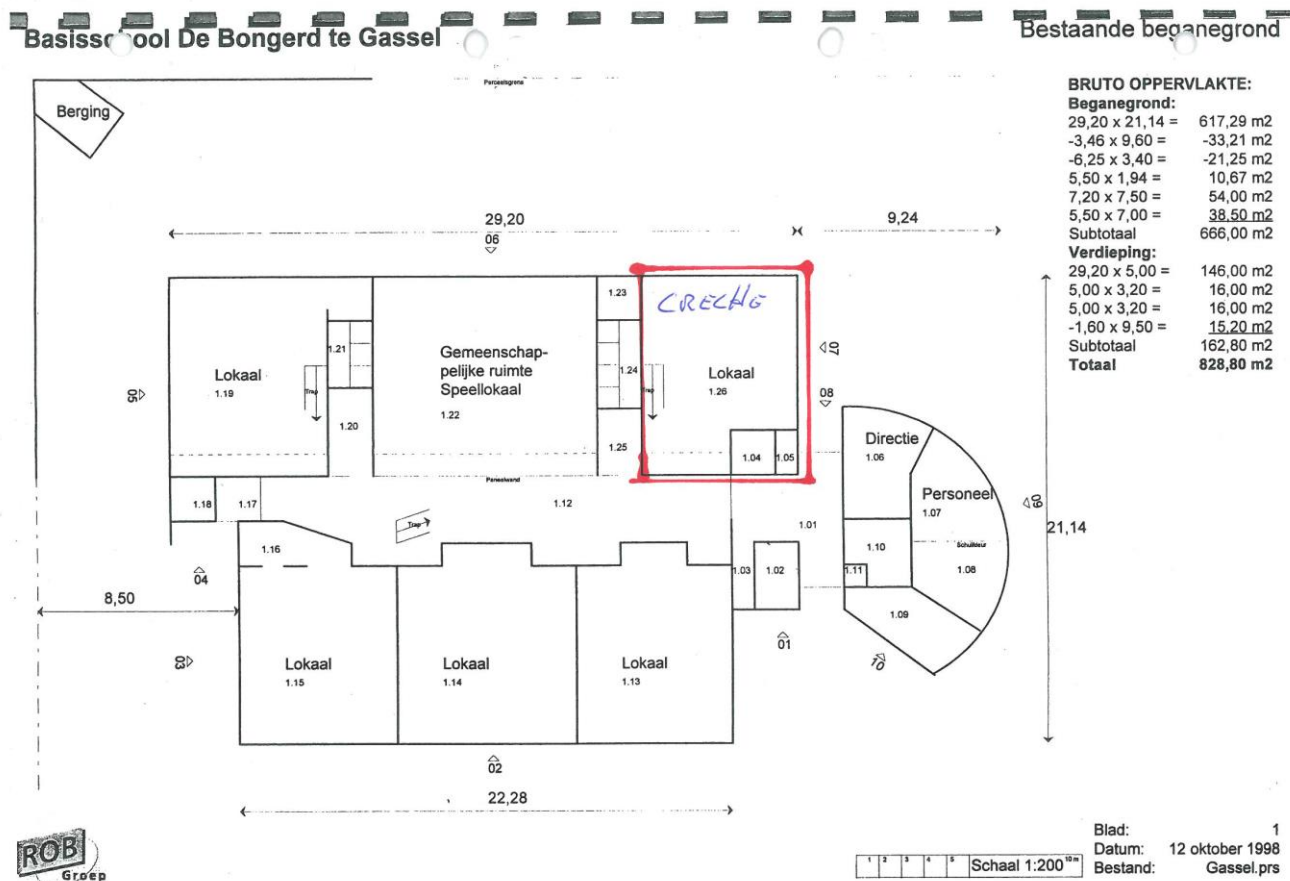
De groepsruimte beschikt over een gevarieerd spelaanbod. In de kasten heeft het speelgoed een vaste bergplaats en ligt het, uitnodigend, geordend en inzichtelijk opgeruimd. Dit biedt de kinderen houvast om het speelgoed na gebruik zelf weer op te ruimen. De ruimte is zo ingericht dat er overzicht is voor de pedagogisch medewerkers. De indeling van de groepsruimte daagt kinderen uit om te spelen. Ook zijn er verschillende hoeken in de groepsruimte. Deze hoeken kunnen een wisselende samenstelling hebben afhankelijk van de wensen van de kinderen en pedagogisch medewerkers, het thema binnen de groep of de samenstelling van de groep.

Er mag ook gebruik gemaakt worden van de hal en de buitenspeelplaats van basisschool de Bongerd.

Buiten

De buitenspeelplaats kan via de gang worden bereikt. Er bevindt zich een speeltoestel en een zandbak. Daarnaast zijn er ook nog diverse losse spelmaterialen: fietsen, tractors, emmers, scheppen, etc. Als het weer het toelaat gaan ze iedere dag met de kinderen naar buiten.

Plattegrond locatie

Identiteit en operationele gang van zaken

Openingstijden en opvangaanbod

8.30 – 11.50 uur op maandag en woensdag.

De kinderen kunnen op deze twee dagdelen per week terecht. Indien een kind in aanmerking komt voor VVE dan kan het drie of vier dagdelen per week terecht op een andere peuterpluslocatie. Verderop in dit plan staat meer informatie over VVE.

Wij zorgen voor:

- fruit, drinken en luiers

Werkwijze peuterspeelzaal en maximale omvang

Er is 1 basisgroep op Peuterplus Schoolstraat met maximaal 16 kinderen in de leeftijd van 2-4 jaar

Wennen

Op de peuterplus is er voordat de peuter naar de peuterplus gaat een kennismaking met de ouder en het kind. Deze kennismaking is tijdens speelzaaltijd. De ouder komt iets later binnen (9.15 -9.30 uur) en kan tijdens deze kennismaking vragen stellen over de peuterplus of bijzonderheden vertellen over het kind vertellen. Voor het kind is dit de mogelijkheid om te wennen aan de nieuwe peuterplus. Aan het einde van de ochtend (na 11.15 uur) krijgt de ouder nog gelegenheid vragen te stellen en krijgt de nodige informatie mee naar huis (bv. brochure KIJK).

Mentor

Ieder kind krijgt een mentor. Dit is één van de vaste pedagogisch medewerkers van de groep van het kind. Bij de start van de opvang en bij een doorplaatsing stelt de mentor zich voor als 'mentor' aan het kind en ouders en vertelt wat het mentorschap inhoudt. Mentorschap wordt vastgelegd in Flexkids. De mentor volgt de ontwikkeling van uw kind, draagt zorg voor het welbevinden en is aanspreekpunt voor kind en ouders. De mentor zorgt ervoor dat andere medewerkers op de hoogte zijn van afspraken die u met de mentor maakt. Wanneer uw kind wisselt van groep (wanneer ouders bijvoorbeeld kiezen voor andere dagdelen) dan wordt er aandacht besteed aan deze nieuwe situatie en zal er een goede overdracht plaatsvinden aan de mentor van de nieuwe groep. De mentor plant jaarlijks het 10 min gesprek over het welbevinden van het kind om de ontwikkeling van het kind te bespreken. Dit wordt gedaan aan de hand van KIJK!. Dit is een instrument voor het in kaart brengen van de ontwikkeling van kinderen.

Vierogenprincipe

Binnen de peuterplus is er geen sprake van langdurig en voorspelbaar alleen werken. Alle ochtenden zijn medewerkers van school in het gebouw aanwezig en aan het begin en einde van de ochtend brengen en halen ouders hun kinderen op. Verder geven de raampartijen continue zicht op de Peuterplusgroep.

Ouderportaal

Sinds mei 2017 werkt 'de eerste stap' met het digitale informatiesysteem Flexkids. Ouders ontvangen onder andere de nieuwsbrieven en activiteitenbrieven via dit portaal. Flexkids biedt ouders en medewerkers interactie en beschikbaarheid van gegevens. Centraal kantoor en de groep beschikken over dezelfde, actuele informatie en ouders kunnen zelf wijzigingen doorvoeren.

Beschrijving van de verschillende momenten van de dag

Ontvangst kinderen en overdracht

Elke morgen bij het begroeten geeft de pedagogisch medewerker aandacht aan ieder kind. Op haal- en brengmomenten vindt er een overdracht tussen pedagogisch medewerker en ouder plaats. De pedagogisch medewerker is graag op de hoogte van wat er thuis is gebeurd en vertelt tijdens het haalmoment wat uw kind overdag heeft gedaan. Indien mogelijk betreft de pedagogisch medewerker het kind ook bij dit moment door het uit te nodigen zelf iets te vertellen.

Verjaardag vieren

Als er iemand jarig is, krijgt de jarige Jet of Jop een verjaardagsmuts en we gaan feest vieren in de kring! De groep zingt liedjes en maakt er met allerlei instrumenten muziek bij. Er mag getrakteerd worden, graag

wel bij eetbare traktaties afstemmen met het voedingsbeleid van 'de eerste stap'. Op de locatie is een map met allemaal leuke traktatievoorbeelden waarin geen suikers en vetten zitten.

Uitstapjes

Wij gaan er graag op uit met de kinderen. Dat kan variëren van een wandeling tot een groter uitstapje naar bijvoorbeeld het bos. 'De eerste stap' heeft richtlijnen opgesteld voor deze uitstapjes welke binnen onze organisatie jaarlijks worden geëvalueerd. In deze richtlijnen zijn zaken opgenomen als: 'hoe groot de groep kinderen is en wat er meegenomen moet worden. We zorgen ervoor dat er tijdens een uitstapje altijd een vaste/bekende pedagogisch medewerker meegaat. Op de locatie laten wij altijd een telefoonnummer achter, zodat u contact met ons kunt opnemen, voor het geval wij bijvoorbeeld nog niet terug zijn als u de kinderen komt halen. Ter herkenbaarheid van kinderen dragen de kinderen een T-shirt.

Vervoer

'De eerste stap' houdt zich aan de wettelijke regels betreffende het vervoer van kinderen en heeft daarnaast ook haar eigen protocollen waarin beschreven staat hoe de kinderen zo veilig mogelijk vervoerd dienen te worden.

Toiletbezoek

Het starten van de zindelijkheidstraining gebeurt op een moment dat kinderen hieraan toe zijn. Kinderen die wat jonger zijn gaan met de groep 'plassers' mee naar het toilet om kennis te maken met de rituelen op het toilet zoals: handen wassen, billen afvegen enzovoorts. Voor sommige kinderen is de stap om op de wc te gaan zitten (nog) te groot. Deze kinderen kunnen gebruik maken van een potje. Ouders en pedagogisch medewerker overleggen over het tijdstip waarop begonnen wordt met de zindelijkheidstraining. Oudere kinderen gaan zelfstandig naar de wc.

(Voor)Lezen

Samen in een boek kijken, plaatjes aanwijzen en benoemen, versjes leren, verhalen vertellen en er naar luisteren. In iedere groep staat een kast of kist met boeken. Kinderen kunnen daar zelf een boek uit pakken en gaan lezen, kijken en voelen.

Lezen is ook belangrijk voor de sociaal emotionele ontwikkeling van het kind. Lezen bevordert de woordenschat. Samen lezen zorgt voor herkenning en gezelligheid. Lezen is een rijke en plezierige activiteit voor kinderen, maar ook voor ouders en pedagogisch medewerkers!

Eten en drinken

Voeding in het algemeen

De eerste stap zorgt voor verantwoorde voeding gedurende het dagdeel. Daarbij hanteren wij een beleid waarbij toegevoegde suikers en vetten in voeding zoveel mogelijk vermeden worden. In het protocol over voeding hebben wij opgenomen welke voedingsmiddelen dagelijks zijn toegestaan en welke voedingsmiddelen bij uitzondering. Uiteraard houden wij ook rekening met allergieën bij kinderen. In overleg met de ouders bekijken de pedagogisch medewerkers of dat ouders de betreffende producten zelf mee brengen of dat het door 'de eerste stap' wordt ingekocht, vaak is dit afhankelijk van de mate van allergie.

Eet- en drinkmomenten

Tijdens de momenten in de kring wordt er zoveel mogelijk een sfeer van rust en saamhorigheid gecreëerd. De pedagogisch medewerker praat met de kinderen. Alle kinderen krijgen de ruimte om iets te vertellen. Daarbij is het belangrijk dat de pedagogisch medewerker een actieve luisterhouding aanneemt.

- de pedagogisch medewerker zorgt voor duidelijke regels over wat wel en niet mag. Dit is nodig om het samenzijn voor alle kinderen in de groep plezierig te laten verlopen;
- de pedagogisch medewerker zorgt voor structuur tijdens het eten en drinken;
- de pedagogisch medewerker laat door voorbeeldgedrag en in gesprekken zien wat de waarden en normen zijn, zoals op je beurt wachten, niet door elkaar heen praten, elkaar bij naam aanspreken en niet van je stoel af.

Dagritme op de Peuterplus

In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van het dagritme van de peuterplus. Het ritme is opgesteld als basis voor de pedagogisch medewerkers. Hier wordt flexibel mee omgegaan, bijvoorbeeld bij uitstapjes of als het spel van de kinderen hierom vraagt.

Ochtend	dagindeling*
08.30 uur	binnenkomst
	vrij spel en incidenteel een geleide activiteit
	naar toilet en eventueel verschonen
	samen opruimen
	kring en geleide kringactiviteit
10.30 uur	fruit eten en drinken
	buiten spelen of bewegingsactiviteit
	afsluiting
11.30-11.50 uur	ophalen

* De tijden op dit overzicht zijn een indicatie. Er kunnen verschillende redenen zijn om van deze planning af te wijken, bijvoorbeeld door een uitstapje, een bepaalde activiteit etc.

Voor en Vroegschoolse Educatie (VVE)

Op alle peuterpluslocaties komen peuters twee dagdelen en bieden we, waar dit mogelijk is, een of twee extra VVE dagdelen voor die kinderen die dat nodig hebben. Deze kinderen, doelgroepkinderen genoemd, kunnen dan drie of vier dagdelen gebruik maken van de peuterplus. Dit om zoveel mogelijk hun ontwikkeling te stimuleren.

Wat nu als er op de peuterplus in de wijk niet meer dan op twee of drie dagdelen peuterplus is en een doelgroepkind een derde en vierde dagdeel nodig heeft?

In die situatie worden de ouders door onze afdeling klantcontact geadviseerd om het kind een andere peuterplus te laten bezoeken. Uiteraard is dit een advies en kunnen ouders wel of niet gebruik maken van dit aanbod. Het is niet mogelijk dat een kind twee verschillende peuterpluslocaties gaat bezoeken.

Programma voor VVE

Startblokken is een erkend VVE-programma waarin de pedagogisch medewerkers zijn geschoold. Daarnaast is er op peuterplus Schoolstraat een leesbevorderings-programma waarbij kinderen prentenboeken kunnen lenen die ouders thuis kunnen voorlezen en die ook op de peuterplus centraal staan.

Overdracht

Voor kinderen met VVE is er naast de schriftelijke overdracht ook een mondeling overdracht, de zogenaamde warme overdracht.

Doelen voor VVE

Er zijn voor drie ontwikkelingsgebieden doelen ontwikkeld en verder uitgewerkt, namelijk taal, rekenen en sociaal-emotioneel. Deze doelen brengen de ontwikkelingslijn van kinderen van 2 tot 7 jaar in beeld. Er is in kaart gebracht wat kinderen aan het begin van groep 1 (eind van de peuterplus/kinderdagverblijf) en aan het eind van groep 2 bereikt zouden moeten hebben, dan wel ervaring in moeten hebben opgedaan, om uiteindelijk met vertrouwen te kunnen starten in groep 3.

1. Rekenontwikkeling van jonge kinderen van 2-7 jaar (SLO)

http://www.slo.nl/downloads/documenten/Schemas_Rekenen-Wiskunde_MR.pdf

2. Taalontwikkeling van het jonge kind: de doelen (SLO)

[http://www.focusvroegschool.nl/internet123/oberon/site.nsf/vimgfiles/CLIC-89HK3Q/\\$file/Schemas_Nederlandse_taal_versie6_LR.pdf](http://www.focusvroegschool.nl/internet123/oberon/site.nsf/vimgfiles/CLIC-89HK3Q/$file/Schemas_Nederlandse_taal_versie6_LR.pdf)

3. Sociaal-emotionele ontwikkeling van het jonge kind: de doelen (SLO)

http://www.slo.nl/downloads/documenten/Sociaal-emotioneel_20aanvang_20groep_201_uitwerkingen.pdf/

Ontwikkelingsgerichte en themagerichte activiteiten

'Startblokken' van Basisontwikkeling is een methode om de ontwikkeling van het jonge kind optimaal te stimuleren, het is één van de Voor- en Vroegschoolse Educatieve programma's. In het door de pedagogisch medewerker begeleide en gestuurde spel liggen namelijk volop mogelijkheden om taal en denken uit te lokken en te stimuleren. En betekenisvolle spelactiviteiten lokken interesse, enthousiasme en actieve betrokkenheid van kinderen uit.

Zes keer per jaar wordt een thema voor een periode van vier tot zes weken ingepland volgens de methode 'Startblokken'. Het thema is dan volop te zien, te voelen én te ruiken! Vooraf wordt een plan gemaakt. Het thema en de daarbij behorende activiteiten komen in een activiteitenbrief te staan, zodat ouders samen met hun kinderen op dit thema kunnen inspelen. Ouders krijgen de gelegenheid om actief deel te nemen aan het thema; ideeën kunnen worden aangedragen bij pedagogisch medewerkers.

Thema keuze

Het thema hangt af van de betekenis, die het thema heeft of kan krijgen voor het kind. Tijdens de themaweken worden verschillende soorten activiteiten aangeboden, die vaak tegelijkertijd de ontwikkeling op het gebied van denken bevorderen. Andere activiteiten zijn: kringactiviteiten, uitstapjes, knutselactiviteiten en spelactiviteiten. Ook doen we 2x per jaar mee aan de locatie brede thema's, dit wordt door een projectteam georganiseerd voor alle locaties van 'de eerste stap'.

Beroepskrachten

Personele bezetting op de groep

Het vaste team van Peuterplus Schoolstraat bestaat uit vaste pedagogisch medewerkers. Via het Ouderportaal wordt u op de hoogte gehouden van eventuele wisselingen van medewerkers.

Invalkracht

Uiteraard kunnen de pedagogisch medewerkers afwezig zijn door ziekte of een vrije dag. Dan maakt de eerste stap gebruik van invalkrachten. Invalkrachten zijn pedagogisch medewerkers die binnen 'de eerste stap' werken en bekend zijn met de algemene werkwijze van 'de eerste stap'. Om continuïteit te waarborgen streven we naar de inzet van invalkrachten die bekend zijn op de locatie.

Ondersteuning door andere volwassenen

De pedagogisch medewerkers worden ondersteund door een team van collega's, dat niet altijd direct zichtbaar is, maar zeker wel ondersteuning biedt daar waar nodig is.

In de groeps- en teamoverleggen wordt de dagelijkse praktijk besproken. In de groepsoverleggen wordt o.a. het welbevinden van kinderen en de samenwerking besproken. Daar waar meer ondersteuning nodig is en dat kan voor de pedagogisch medewerker of voor kind en ouders nodig zijn, kan de manager de opleidingsfunctionaris en de zorgcoördinator inzetten. De opleidingsfunctionaris kan een pedagogisch

medewerker coachen (coaching on the job) en verzorgt trainingen. De trainingen sluiten aan op de werkwijze van de kinderopvang en op de behoeften van de pedagogisch medewerkers. De zorgcoördinator kijkt mee, zodra er meer ondersteuningsbehoefte voor het kind en/of de gezinssituatie nodig is, dan geboden kan worden op de groepen.

De assistent managers zorgen voor de kindplanningen en personeelsplanning. Daarnaast bieden zij pedagogisch medewerkers ondersteuning en zijn een vraagbaak voor praktische vragen en wensen van ouders. De medewerker opleiding biedt ondersteuning aan stagiaires en indirect ook aan de pedagogisch medewerkers van de groepen.

De stagiaires draaien boventallig mee op de groepen en voeren opdrachten uit voor hun opleiding. Ze doen alles wat beroepskrachten ook doen met uitzondering van: invullen Kijk, zelfstandig voeren van oudergesprekken en zijn niet verantwoordelijk voor de groep.

Een aantal pedagogisch medewerkers zijn opgeleid tot BHV-ers (bedrijfshulpverleners). Jaarlijks is er een theoretische bijeenkomst en een praktische training. Op deze wijze zijn de BHV-ers goed op de hoogte hoe te handelen bij calamiteiten. Ook zijn de BHV-ers opgeleid in kinder EHBO.

Huishoudelijke hulp

Op het einde of in het begin van de dag is het mogelijk dat er een huishoudelijk medewerker op de locatie aanwezig is. Hij zorgt voor de dagelijkse hygiëne van de toiletten en andere ruimten.

Ondersteuning bij de ontwikkeling van (zorg)kinderen

Kinderopvang heeft een belangrijke rol bij begeleiding van kinderen. Binnen de opvang hebben we een goed zicht op het welbevinden van kinderen. Bij het overgrote deel van de kinderen verloopt de ontwikkeling vloeiend en als vanzelf. Bij een klein deel van de kinderen zijn er kortere of langere tijd zorgen. Kinderen kunnen dit op allerlei, vaak subtiele, manieren laten zien: in hun gedrag of uiterlijk, in de omgang met andere kinderen, volwassenen of hun ouders.

Pedagogisch medewerkers kunnen ouders adviseren en ondersteunen, de (zorg)kinderen goed in beeld houden en op tijd aan de bel trekken. Wij zijn deskundige medeopvoeders en leveren daarmee een belangrijke bijdrage aan het welzijn van deze kinderen.

In dit proces is de mentor de spil in de communicatie naar ouders, naar collega's en naar externe zorgverleners.

Binnen kinderopvang 'de eerste stap' is het duidelijk met wie pedagogisch medewerkers hun twijfels en zorgen kunnen bespreken: met de manager of met de zorgcoördinator. Ze zijn op de hoogte van de zorgstructuur. Ze weten wie er, indien nodig, vervolgstappen zet en wie contact met de ketenpartners (instellingen of organisaties binnen het zorgnetwerk voor kinderen) opneemt. Er wordt een plan van aanpak ingevuld, zodat de aanpak en de evt. vervolgstappen voor alle betrokkenen inzichtelijk worden. Bij al deze stappen worden ouders uiteraard betrokken.

Zorgcoördinator

Binnen 'de eerste stap' coördineert de zorgcoördinator de zorg binnen de opvang. Daarnaast geeft de zorgcoördinator advies aan managers en pedagogisch medewerkers met betrekking tot ontwikkeling van kinderen, legt contact met externe instellingen en wisselt informatie uit.

Ketenpartners Grave

De kinderopvang heeft een nauwe samenwerking met de ketenpartners:

Basisonderwijs, het centrum Jeugd en Gezin land van Cuijk en met de Jeugdgezondheidszorg.

Ouders worden expliciet om toestemming gevraagd wanneer we in overleg willen met andere betrokkenen zoals onderwijs.

Kindvolgsysteem Kijk!

Een belangrijke taak van de pedagogisch medewerker is om het kind te stimuleren in de ontwikkeling. Om na te gaan of dat doel wordt bereikt én om te bepalen wat het kind nodig heeft om verder te komen heeft de pedagogisch medewerker zicht nodig op de totale ontwikkeling van het kind. Voor de kinderen van de Peuterplus gebruiken we het digitaal registratiesysteem KIJK! Door middel van observaties tijdens speelmomenten registreert de pedagogisch medewerker of een kind zich veilig voelt, de mate van betrokkenheid en ontwikkeling van het kind.

KIJK! is een hulpmiddel bij het voeren van gesprekken over de ontwikkeling van een kind (met ouders, met collega's, met externen) en als uitgangspunt om eventueel indien nodig verdere stappen te zetten.

De KIJK wordt alleen digitaal doorgestuurd naar de interne begeleider van school en/of BSO/KDO als ouders daarvan op de hoogte zijn gebracht.

Kinderen, die gebruik maken van extra dagen binnen de peuterplus (VVE, Voor- en Vroegschoolse Educatie)

Een kind dat extra ondersteuning nodig heeft om zich goed te kunnen ontwikkelen, kan gebruik maken van voorschoolse educatie. Een kind mag dan op 1 of 2 dagen extra gebruik maken van de opvang. Hiervoor is een indicatie nodig. Deze verklaring wordt door de jeugdgezondheidszorg verstrekt. Een VVE plaats loopt niet automatisch door tot het kind 4 jaar is, maar kan stopgezet worden, zodra de ontwikkeling naar wens verloopt. De Kijk! en een plan van aanpak is de leidraad om zijn/haar ontwikkeling goed te volgen en in beeld te brengen.

Deskundige medewerkers

Beroepskwalificaties

Alle medewerkers van 'de eerste stap', vast dan wel inval, beschikken over een voor de werkzaamheden passende beroepskwalificatie conform de CAO kinderopvang. Ook hebben alle medewerkers, stagiaires en vrijwilligers die bij 'de eerste stap' werken een VOG (verklaring omtrent gedrag).

Om de medewerkers mogelijkheden te bieden om zichzelf verder te ontwikkelen bieden wij diverse trainingen aan. Jaarlijks stellen we een opleidingsplan samen waarin alle verplichte en vrijwillige trainingen zijn opgenomen.

Vroegsignalering

Wij hebben als kinderopvangorganisatie een grote verantwoordelijkheid op het gebied van signaleren van zorgen om het kind en/of de opvoedingssituatie. Van beroepskrachten wordt verwacht dat zij signalen herkennen en daar een adequaat gevolg aan kunnen geven. In de groepsoverleggen worden deze signalen gedeeld met de manager en de eerste te nemen stappen afgesproken, o.a. het inschakelen van de zorgcoördinator. Middels een training vroegsignalering worden medewerkers getraind in het observeren en signaleren van zorg bij kinderen, het invullen van een plan van aanpak en het voeren van oudergesprekken. Daarnaast wordt de meldcode kindermishandeling behandeld, hierbij komt aan de orde; hoe te handelen bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling in de thuissituatie of binnen de opvang en bij grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling.

Gordon training

In de Gordon training leren de pedagogisch medewerkers de Gordon-methode toe te passen en op een effectieve manier te communiceren met kinderen.

De Gordonmethode gaat uit van gelijkwaardigheid in relaties, zodat iedereen zichzelf kan zijn en zijn verantwoordelijkheid neemt, rekening houdend met de ander. Het systeem benadrukt de effectieve communicatie en oplossingsgerichte conflicthantering. Het 'win-win-principe' staat centraal. Het succes van Thomas Gordon volgt vooral uit zijn vermogen om de opvoedtheorie op een concrete, praktische manier te vertalen.

Uitgangspunten:

- goed luisteren naar het kind dat je hem/haar ook echt begrijpt;
- praten op een manier die een kind kan begrijpen;
- conflicten oplossen op een manier dat niemand verliest;
- zodanig afspraken maken dat iedereen zich eraan houdt;
- constructief omgaan met verschillen in waarden;

Resultaten:

- kinderen krijgen meer zelfvertrouwen
- kinderen hebben meer begrip voor elkaar
- er heerst een betere sfeer
- er zijn minder conflicten
- als er conflicten zijn, dan kunnen ze die beter oplossen
- kinderen krijgen meer verantwoordelijkheidsgevoel
- kinderen hebben positievere gevoelens

Startblokken

'De eerste stap' gebruikt de methode Startblokken om kinderen te stimuleren in hun ontwikkeling. We hebben gecertificeerde trainers in dienst om interne trainingen te geven. Alle pedagogisch medewerkers zijn opgeleid in Startblokken. Meer informatie over Startblokken vindt u op <http://www.startblokken.info/index.php/startblokken>

VIB

Bij VIB (Video Interactie Begeleiding) wordt de omgang tussen pedagogisch medewerker en kinderen gefilmd. Deze beelden worden geëvalueerd met een trainer. Hierdoor krijgen pedagogisch medewerkers een beter inzicht in hun interactievaardigheden en eigen handelen.

Werkbegeleider

Ieder jaar worden er op de locatie stagiaires begeleidt door onze pedagogisch medewerkers. Dit onder begeleiding van de medewerker opleiden van 'de eerste stap'.

Stage

'De eerste stap' is een organisatie die zich open stelt voor verschillende stagevormen om o.a. bekendheid te maken voor een vak binnen de kinderopvang, toekomstig personeel op te leiden en ook om maatschappelijke verantwoording te nemen.

'De eerste stap' is een erkend leerbedrijf en biedt leerlingen en/of stagiaires van een beroepsopleiding de gelegenheid om met de praktijk van de kinderopvang kennis te maken en leerdoelen te behalen. De visie op leren is dat studenten ook uitgedaagd moeten worden om te leren. Dit is alleen mogelijk als zij ook taken zelfstandig mogen uitvoeren, dit hangt wel samen met de opleiding die zij volgen. De pedagogisch medewerkers begeleiden de stagiaire tijdens het werk in de groep. Afhankelijk van de fase van zijn/haar leerproces worden er leersituaties gecreëerd. Naarmate het einde van de opleiding nadert, zullen de leersituaties meer zelfstandigheid van de stagiair(e) vereisen. Op het einde van de stageperiode zal de stagiair(e) onder toezicht, zelfstandig een groep moeten kunnen draaien.

Er zijn 1^e jaars-, 2^e jaars-, 3^e jaars- en 4^e jaars stagiaires vanuit de opleiding Pedagogisch Medewerker Kinderopvang en voor allen geldt dat ze boventallig meedraaien op de groepen en opdrachten uitvoeren voor hun opleiding. Deze opdrachten zijn leerjaarafhankelijk. De stagiaires doen alles wat beroepskrachten ook doen met uitzondering van: invullen Kijk, zelfstandig voeren van oudergesprekken en zijn niet verantwoordelijk voor de groep.

Daarnaast zijn 1^e en 2^e jaars maatschappelijke stagiaires ook van harte welkom. Maatschappelijke stage gaat om het doen van vrijwilligerswerk. Bij 'de eerste stap' zijn maatschappelijke stagiaires er m.n. voor de kinderen om met ze te spelen.

BHV

Een aantal pedagogisch medewerkers zijn opgeleid tot BHV-ers (bedrijfshulpverleners). Jaarlijks is er een theoretische bijeenkomst en een praktische training. Op deze wijze zijn de BHV-ers goed op de hoogte hoe te handelen bij calamiteiten. Ook zijn de BHV-ers opgeleid in kinder EHBO. Er zijn dagelijks voldoende bedrijfshulpverleners aanwezig zijn op de locatie.